

УДК 3039.13:613.3

Ірина ХАХАЛЄВА

РИНКОВІ ПЕРСПЕКТИВИ ФІЗІОЛОГІЧНО ФУНКЦІОНАЛЬНИХ НАПОЇВ

Проаналізовано стан, обсяги й перспективи розвитку ринку фізіологічно функціональних напоїв у світі та Україні. Представлено основних світових виробників. Наведено асортимент напоїв антистресової дії та напоїв із цикорію. Визначено обсяги імпорту – експорту напоїв з цикорію на вітчизняному ринку. Окреслено можливості розвитку ринку напоїв антистресової дії.

Ключові слова: здорове харчування, фізіологічно функціональні напої, рослинна сировина, цикорій, ринок, перспективи, асортимент.

Хахалева И. Рыночные перспективы физиологически функциональных напитков. Проанализированы состояние, объемы и перспективы развития рынка физиологически функциональных напитков в мире и Украине. Представлены основные мировые производители. Перечислен ассортимент напитков антистрессового действия и напитков из цикория. Определены объемы экспорта – импорта напитков из цикория на отечественном рынке. Приведены возможности перспективы развития рынка напитков антистрессового направления.

Ключевые слова: здоровое питание, физиологически функциональные напитки, растительное сырье, цикорий, рынок, тенденции, ассортимент.

Постановка проблеми. Упродовж останніх десятиліть ставлення людей, особливо представників соціально активних верств населення, до власного здоров'я значно змінилося. Орієнтація на здоровий спосіб життя формує у споживачів новий ритм роботи, відпочинку, режиму дня, харчування, підвищує попит на екологічно чисті продукти. На тлі зміни пріоритетів і устрою життя у споживача поступово формується новий підхід до вибору продуктів харчування: прагнення отримувати не лише потрібні для організму нутрієнти, а й зміцнювати своє здоров'я, зменшувати ризик розвитку захворювань, підвищувати загальний тонус організму. Це ставить перед виробниками й науковцями завдання пошуку свіжих рішень, одним із яких є створення і просування продуктів харчування нового покоління – фізіологічно функціональних продуктів (ФФП), зокрема напоїв.

Дослідженню питань фізіологічно функціональних напоїв (ФФН) присвячено праці вітчизняних науковців: Г. Б. Рудавської, Б. О. Голуба (синбіотичні молочні напої) [1], Л. О. Павліш (безалкогольні напої оздоровчого призначення) [2], М. В. Рудавської (молочні прохолоджуючі напої, зокрема коктейлі) [3], Т. В. Божко (десертні емульсійні креми-лікери) [4], Д. П. Антюшка (сухі розчинні продукти для ентерального харчування) [5], Ю. М. Мотузки (розробка системи

© Ірина Хахалева, 2017

управління якістю напоїв для спортсменів на основі науково обґрунтованих критеріїв оптимізації їх нутрієнтного складу, показників безпечності та споживних властивостей) [6].

Мета роботи – визначення ринкових перспектив фізіологічно функціональних напоїв в Україні, їх товарорух у розрізі імпорту-експорту, аналіз обсягів світового ринку.

Матеріали та методи. Об'єкт дослідження – структура виробництва та споживання фізіологічно функціональних напоїв, їх асортимент у світі та в Україні.

Застосовано загальнонаукові й спеціальні методи пізнання економічних процесів: аналізу й синтезу, системного підходу, порівняння та узагальнення. Інформаційна база дослідження – наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених, офіційні дані статистичних джерел.

Результати дослідження. Уперше поняття фізіологічно функціонального харчування було визначено в Японії у межах державного проекту (1984–1991 рр.), який мав на меті дослідження фізіологічного впливу різних харчових продуктів на людину. У 1991 р., використовуючи накопичені дані, Японія впроваджує унікальну регуляторну систему фізіологічно функціонального харчування, в рамках якої затверджено "харчові продукти визначеної дії на здоров'я" – FOSHU (Foods for Specified Use Of Health). Це такі продукти, які ефективно задовольняють специфічні вимоги організму людини або health claims, через наявність певних нутрієнтів або відсутність алергенних компонентів. Перший харчовий продукт FOSHU впроваджено в 1993 р. На сьогодні їх більше 500 [7]. В Україні в теперішній час лише формується активний попит на такі харчові продукти, тоді як в інших країнах представлено їх широкий асортимент.

У рамках проекту Європейського Союзу "Фізіологічно функціональне харчування в Європі" (Functional Food Science in Europe – FUFUSE) використовується таке робоче визначення: "Харчові продукти можна вважати фізіологічно функціональними, якщо вони здатні продемонструвати переважаючий позитивний вплив на одну або більше цільових функцій в організмі людини, не враховуючи стандартного харчового впливу за звичайних умов, покращуючи таким чином стан здоров'я й добробуту та/або зменшуючи ризики захворювання. Фізіологічно функціональними є харчові продукти, зокрема напої, тобто ті, що не є таблетками чи капсулами, а входять чи можуть входити до звичайного харчового режиму".

Відповідно до Закону України "Про безпечність та якість харчових продуктів" функціональний харчовий продукт – це харчовий продукт, який містить як компонент лікарські засоби та/або пропонується для профілактики чи пом'якшення перебігу хвороби людини [8].

Найкраще для створення нових видів ФФП підходять напої. Їхня технологія легко коригується й уможливорює введення нових

фізіологічно функціональних інгредієнтів. ФФН – це фортифіковані (додатково збагачені) вітамінами, мінералами, екстрактами рослин напої, споживання яких дає змогу підтримати чи покращити стан здоров'я людини. Часто такі напої мають лікувальну дію [9].

Попри наявність попиту споживачів і пропозиції ринку щодо ФФН, немає офіційно затвердженого визначення таких харчових продуктів, яке було б загальноприйнятим у всіх країнах. У фаховій літературі визначено лише основні критерії:

- переважаючий позитивний вплив на одну чи декілька функцій організму людини;
- можливість профілактики й лікування захворювань завдяки вмісту специфічних, фізіологічно функціональних компонентів у рецептурі;
- можливість задовольнити специфічні вимоги споживачів – зменшити надмірне фізичне навантаження, урівноважити психо-еміційний стан (антистресовий ефект завдяки фортифікації напоїв вітамінами групи В чи екстрактами лікарських трав), підвищити послаблений імунітет (приміром, споживати більше вітаміну С), додати енергії (споживати більше кофеїну), відновити організм після занять спортом (фортифікація калієм і натрієм) тощо [10].

Паралельно із задоволенням потреб виробництво ФФН виконує комплекс завдань, зокрема вивчення дії нетрадиційної сировини (як-от рослинної) на організм людини. Доведено, що рослинна сировина містить функціональні нутрієнти, саме тому напої фортифікують екстрактами лікарських трав, використовують овочі, фрукти тощо. Із фізіологічно функціональної рослинної сировини використовують лікарські рослини в будь-якій формі (сухі, водні екстракти, сушені), скажімо морські водорості, сою, цикорій тощо [11].

Сучасний ритм життя вимагає від організму людини стійкості, зокрема в стресових ситуаціях. На базі Київського національного торговельно-економічного університету спільно із Інститутом "Фіто-терапія" Ужгородського національного університету (проф. О. М. Ганич), під керівництвом проф. Г. Б. Рудавської, розроблено низку рецептур фізіологічно-функціональних напоїв [1–4]. Наразі ведуться дослідження якості сухих сумішей для відновлених напоїв антистресової дії з молочної сировини й цикорію, який, як з'ясувалося, володіє антистресовим ефектом [12].

ФФН антистресової дії – це сухі суміші для приготування відновлених напоїв чи готові рідкі напої, які містять у своєму складі компоненти, що мають антистресовий ефект, тобто здатні зняти надмірне навантаження на нервову систему.

У зв'язку з тим, що на сьогодні в світі законодавчо не закріплене поняття фізіологічно функціональних напоїв і їх класифікація, в наукових джерелах воно відрізняється в більшості країн, має місце

плутанина в статистичних даних. Це, зі свого боку, ускладнює точне визначення обсягу ринків, вносить хаотичність у процес розробки нових продуктів фізіологічно функціонального призначення.

Міжнародні дослідження світового ринку ФФН [13; 14] наводять таку класифікацію:

- за типом продукту (напої енергетичні, для спортивного харчування, для щоденного споживання, фортифікована чи додатково збагачена питна вода, чай і кава зі зміненою технологією, соєві напої, смузі тощо);
- за складовими компонентами (антиоксидантні, вітамінізовані, мінералізовані, нутрицевтики, пребіотики, пробіотики та ін.);
- за каналом збуту;
- за пакуванням;
- за географією розповсюдження;
- за віковою категорією (для дитячого харчування, для людей похилого віку);
- за професією (для спортсменів, людей тяжкої фізичної та розумової праці, для потреб армії);
- напої профілактичного та лікувально-профілактичного призначення при різних захворюваннях [9].

За даними аналітичних агентств [13; 14], на рис. 1 представлено обсяг ринку ФФН за регіонами світу. В 2016 р. загальний обсяг ринку становив 174 млрд дол. США. Вагому частку займає Північна Америка – 40 %. І це завдяки високій лояльності споживачів до нового продукту. Частка Азіатсько-Тихоокеанського регіону становить 25 %, Європи – 20 %. Майбутній потенціал зростання дуже високий у країнах, де розвиваються економіки, – Південній Америці – 11 %, Африці – 4 %.

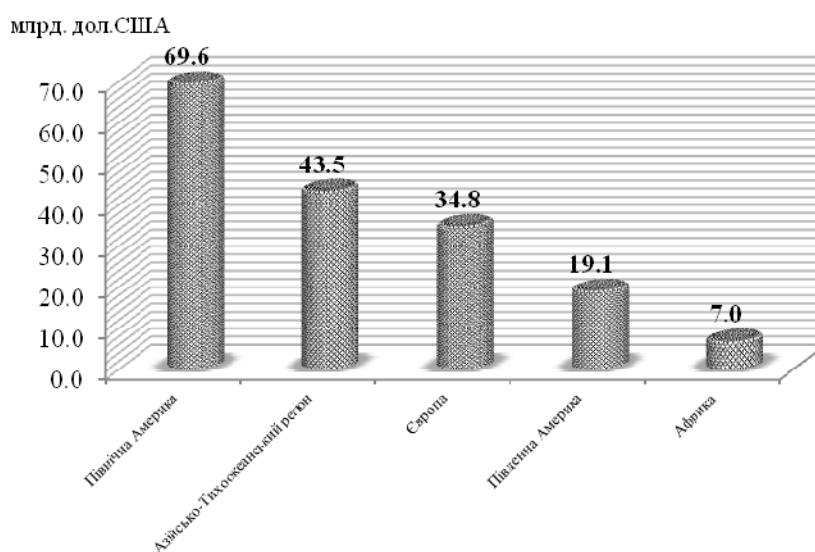

Рис. 1. Обсяги регіональних ринків
Фізіологічно функціональних напоїв у 2016 р. (млрд дол. США)

Очікується, що до кінця 2021 р. обсяг ринку ФФН Північної Америки досягне 75.9 млрд дол. США. Цей регіон включає три найбільші країни – США, Канаду й Мексику, серед яких домінують Сполучені Штати (34 млрд дол. США в 2016 р.) [13].

Особливе ставлення до охорони здоров'я, зростання прибутків населення та зміна способу життя у розвинутих регіонах світу є ключовими чинниками, які спонукають попит на ФФН, а споживачі є драйверами його розвитку. Треба зазначити Китай, Індію та Індонезію, які на сьогодні є свідками екстремально швидкої зміни споживацьких пріоритетів – від звичайних газованих до ФФН. Експерти прогнозують, що тенденція стрімкого розвитку цього ринку продовжуватиметься і в майбутньому, і до 2021 р. його обсяг становитиме 256 млрд дол. США із *CAGR* (англ. *Compound Annual Growth Rate* – сукупний середньорічний темп приросту) – 9 % відносно 2013 р. [15].

Світовий ринок ФФН можна віднести до олігополістичного, який має особливі умови конкуренції. Найбільшими його ключовими гравцями є компанії Nestle S. A., Pepsi Co., Kraft Foods, General Mills, Campbell Soup Co., Monster Beverage Corporation, Coca-Cola and Red Bull GmbH, а серед компаній-виробників компонентних складових – Archer Daniels Midland Co., DuPont Nutrition & Health, LycoRed Ltd., Fortitech, Inc., BASF SE і Nutratech Inc. та ін. [14] (рис. 2).

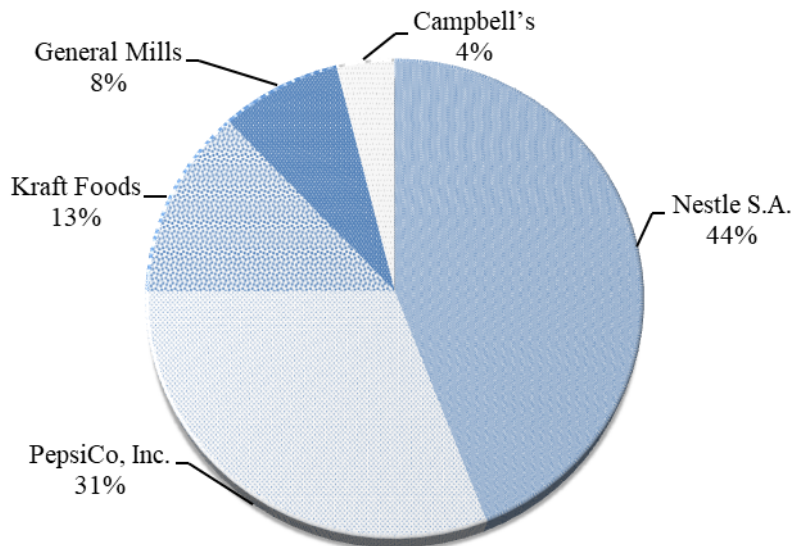

Рис. 2. Розподіл чистого прибутку ТОП-5 компаній-виробників фізіологічно функціональних напоїв у 2016 р. (%)

Nestle S. A. ("Нестале") – швейцарська компанія з виробництва продуктів харчування і напоїв заснована в 1866 р., працює у понад 191-й країні й налічує 328 тис. працівників. Вважається однією з найбільших компаній, яка виготовляє напої, зокрема фізіологічно

функціонального призначення. Річний товарооборот компанії в 2016 р. становив майже 90 млн дол. США [16]. PepsiCo Inc. ("ПенсіКо") – американська транснаціональна компанія в галузі харчової промисловості утворилася в 1965 р. унаслідок злиття The Pepsi Cola Company з компанією Frito Lay. Річний товарооборот за минулий рік становив 62 млн дол. США [17]. Компанія Kraft Heinz ("Крафт Хайнц") з 1903 р. є глобальним і надійним виробником харчових продуктів. Знакові бренди компанії включають: Kraft, Heinz, ABC, Capri Sun, Philadelphia та ін. [18]. General Mills Inc. ("Дженерал Мілс") – американська корпорація – виробник харчових продуктів і товарів народного споживання. До портфелю компанії входить більше 100 відомих брендів, серед яких Green Giant, Häagen-Dazs, Pillsbury, Colombo Yogurt тощо. Продукція General Mills виготовляється в 15 країнах, продається більш ніж в 100 [19]. Campbell Soup Company, або Campbell's ("Кемпбелс"), створена в 1869 р. є найбільшим американським виробником консервованих продуктів. Основні торгові марки, під якими випускається продукція, – Campbell's, Pepperidge Farm, V8, Prego та ін. Річний товарооборот у 2017 р. становив 7 млн дол. США [20].

Ринок України значно важче аналізувати, оскільки офіційні джерела, які надають статистичну інформацію, не виокремлюють серед напоїв фізіологічно функціональні, а підприємства-виробники не надають відкриту фінансову звітність. За даними Державної служби статистики України, в 2016 р. виготовлено 446 млн л соків і соковмісної продукції та 2 345 млн л безалкогольних напоїв і мінеральної води (таблиця) [21].

Виробництво напоїв в Україні в 2013–2016 рр., млн л [21]

Група напоїв	2013	2014	Відхилення, %	2015	Відхилення, %	2016	Відхилення, %
Соки фруктові та овочеві (крім сумішей)	463	440.0	-5	264.0	-40	243.0	-8
Суміші соків фруктових і овочевих	286.0	246.0	-14	201.0	-18	203.0	1
Води натуральні мінеральні негазовані	404.0	360.0	-11	360.0	0	435.0	21
Води натуральні мінеральні газовані	886.0	826.0	-7	728.0	-12	730.0	0.3
Напої безалкогольні	1 260.0	1 160.0	-8	1 100.0	-5	1 180.0	7

Дані таблиці свідчать про падіння виробництва безалкогольних напоїв і мінеральної води в 2016 р. порівняно з 2013 р., водночас виробництво негазованої мінеральної води збільшилось, а газованих мінеральних вод – скоротилося. Така тенденція говорить, що попит

українських споживачів, як і у всьому світі, змінився на користь негазованих напоїв.

Окрім того, результати досліджень свідчать, що Україна значно поступається економічно розвиненим країнам за рівнем споживання безалкогольних напоїв. За результатами маркетингових досліджень, "попит українських споживачів на фізіологічно функціональні напої не сформований. Український споживач дещо відрізняється від світового. Ми поки погано розуміємо, які саме проблеми можна вирішити за допомогою фізіологічно функціонального продукту. Саме тому найчастіше мова йде не про задоволення споживчого запиту, а про донесення до споживача інформації про те, в чому саме може допомогти конкретний фізіологічно функціональний продукт" [22].

В Україні асортимент ФФН пропонує споживачеві енергетичні, напої для спортивного харчування, для щоденного споживання, фортифіковану чи додатково збагачену питну воду тощо. Серед цих груп ринок енергетичних напоїв є найбільш динамічним сегментом. Його вартість у 2016 р. оцінено в 59.58 млн дол. США. Найперспективнішими для розвитку вважають напої щоденного споживання. До них відносять пробіотики, пребіотики та напої, фортифіковані вітамінами, амінокислотами, екстрактами рослин, фруктів чи овочів. Останні зарекомендували себе завдяки відмінному поєднанню компонентів між собою, високим органолептичним властивостям, а головне – реальній користі від споживання [22].

Ураховуючи фізіологічну дію, серед напоїв на основі рослинної сировини варто виділити цикорні. Компонентний склад цикорію дає змогу використовувати його для отримання продуктів дієтичного харчування, харчових добавок і лікарських препаратів. За результатами наукових досліджень встановлено, що цикорій містить низку природних сполучень біологічно активних речовин, які мають виражену антиоксидантну й антистресову дію [23].

На українському ринку ФФН серед напоїв антистресової дії виявлено лише чаї та трав'яні збори – "Фіточай антистресовий", "Фіточай заспокійливий", "Чай Ніпп заспокійливий (ромашка)", "Меліса і глід (заспокійливий)", "М'ятний", "Мелісовий", "Яблучно-м'ятний", "Карпатська лічниця", "Чай заспокійливий «Казкові сни»" тощо. Серед виробників, чия продукція на ринку України займає значну частку, варто виділити ТОВ "Ключі здоров'я" (м. Харків), ЗАО "Ліктрави" (м. Житомир), ПК "Екопродукт" (м. Івано-Франківськ), ТМ "Bebivita" (Закарпатська обл.).

Щодо напоїв із цикорію, то широкий асортимент виготовляє ТОВ *Галка ЛТД* (Україна): напій розчинний "Галич-Ранок", "100 % Цикорій" (розчинний сублімований напій, екстрагований з кореню цикорію), "Цикорій плюс чорниця" (розчинний напій з кореня цикорію, зерном ячменю і плодами чорниці). Виготовляється широкий асор-

тимент розчинного цикорію ТМ "Цикоринка" – "Цикорій натуральний", "Цикорій з чорноплідною горобиною", "Цикорій з лимоном", "Цикорій з шипшиною", "Цикорій зі стевією", "Цикорій з ехінацеєю", "Цикорій з коренем женьшеню", "Цикорій з глодом", "Цикорій з м'ятою".

ТДВ Славутський цикорієсушильний завод (Україна) виготовляє цикорні напої під ТМ *Chicory World*: "Цикорій мелений", "Цикорій класичний" (гранульований, без добавок). Незначний асортимент виготовляє ТзОВ "Верховина" (Україна) під ТМ "Цикорій плюс" [24].

Досить широкий асортимент напоїв із цикорію виробляє ТОВ *Strauss* (РФ) під ТМ *Elite Health Line* – бренд, який об'єднує напої для здорового способу життя, такі як цикорій і напої на його основі, какао-напої, зелена кава. Під ТМ *Elite Health Line* представлено напої з цикорію "Розчинний", з екстрактом зеленої кави, з імбиром та екстрактом зеленої кави, з екстрактом яблука й кориці, малини й чорної смородини, чорниці та брусниці, шипшини та обліпихи, "Мокачіно з цикорієм", "Лате з цикорієм" і напій для дітей із шоколадом "Цикорьонок" [25]. Проте визначити точні обсяги виробництва чи споживання напоїв із цикорію неможливо, оскільки офіційні статистичні джерела не виокремлюють їх серед напоїв, а виробники не публікують звітність у вільному доступі.

За офіційними даними Державної фіскальної служби України, сумарний обсяг імпорту в розрізі товарних позицій за кодом УКТЗЕД 0705, а саме – 0705 21 00 00 (цикорій звичайний (*Cichorium intybus* var. *foliosum*)) у 2016 р. становив 3366 тис. дол. США, при цьому вартість експортованої продукції становила лише 13 тис. дол. США із від'ємним сальдо – 3353 тис. дол. США [26]. Тенденція від'ємного сальдо простежується протягом 2011–2016 рр. (у середньому приблизно 3500 тис. дол. США), проте обсяги імпорту не є стабільними (рис. 3).

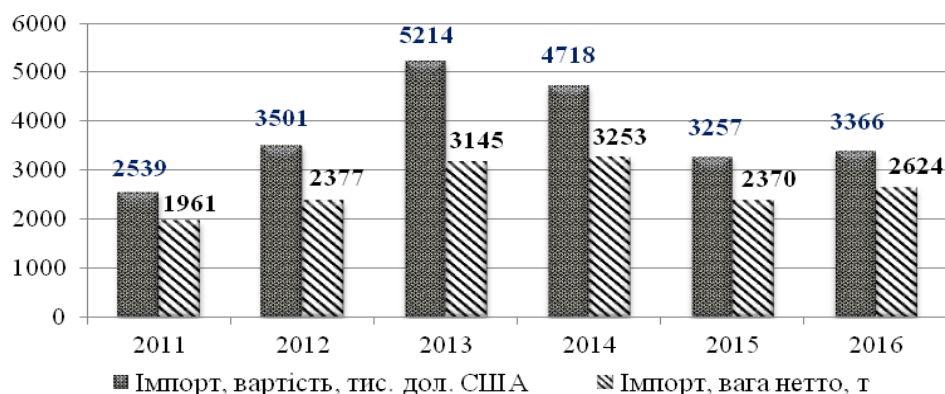

Рис. 3. Обсяг імпорту цикорію звичайного в Україну в 2011–2016 рр. [26]

Найбільший імпорт цикорію відбувся в 2013 р. – на суму 5214 тис. дол. США, експорт – у 2014 р. – на 70 тис. дол. США. Зниження імпорту та експорту в 2015–2016 рр. стало наслідком припинення торгівлі з РФ, а нові ринки для експорту поки не знайдено. Найбільш ймовірна причина цього криється у невідповідності якості напоїв із цикорію вітчизняного виробництва вимогам міжнародного законодавства [27]. Проте зниження імпорту є стимулом для вітчизняних виробників нарощувати обсяги виробництва власного продукту, тоді як європейська продукція на ринку України поки що не буде конкурентоспроможною внаслідок її високої вартості. Середня вартість сухого екстракту цикорію європейських виробників за 100 г становить від 250 до 300 грн [28–30]. В Україні ціна за 200 г пакованого сухого екстракту цикорію коливається від 29 до 40 грн, відповідно за 100 г середня ціна становитиме приблизно 34.5 грн [24; 25].

Висновки. Загалом ринок фізіологічно функціональних напоїв України має значний потенціал для розвитку й формується на основі зміни світогляду споживачів до власного здоров'я, нового ритму життя та підвищення їх попиту задовольняти конкретні потреби.

Найбільшим за обсягом у 2016 р. був ринок ФФН Північної Америки, найпотужнішим гравцем на ньому – швейцарська компанія Nestle S. A.

Ринок України перебуває лише на етапі становлення. Основними причинами цього є недостатня обізнаність споживачів і зниження рівня добробуту населення. Протягом 2011–2016 рр. спостерігалося зменшення виробництва газованих напоїв, що свідчить про зміну попиту споживачів на користь негазованих. Напої антистресової дії на ринку України представлено чаями та трав'яними зборами, що відкриває перспективу для розробки та впровадження нових видів ФФН антистресової дії.

Найширший асортимент сухих напоїв із цикорію українського виробництва представлено ТОВ "Галка ЛТД". Водночас до цього часу на ринку України відсутні цикорні напої фізіологічно функціональної дії, які, зважаючи на їх корисність, мають широкі ринкові перспективи за умови належного рівня наукового обґрунтування їх фізіологічної дії, відповідного покращення технології виробництва, маркетингового просування та підвищення рівня обізнаності споживачів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Голуб Б., Даниленко С., Рудавська Г. Формування лікувально-профілактичних властивостей синбіотичних молочних напоїв. Міжнар. наук.-практ. журн. "Товари і ринки". 2014. № 1 (17). С. 67—74.
2. Павліш Л. О. Формування асортименту нових безалкогольних напоїв оздоровчого призначення : автореф. дис. ... канд. техн. наук : 05.18.15. Київ, 2012. 20 с.

3. Рудавська М. В. Формування споживних властивостей молочних прохолоджуючих напоїв оздоровчого спрямування : автореф. дис. ... канд. техн. наук : 05.18.15. Харків, 2011. 20 с.
4. Рудавська Г., Божко Т., Метельська Н. Напрями удосконалення класифікації лікерів. Міжнар. наук.-практ. журн. "Товари і ринки". 2015. № 1 (19). С. 90—98.
5. Антюшко Д. П. Якість сухих розчинних продуктів для ентерального харчування : автореф. дис. канд. ... техн. наук : 05.18.15. Київ, 2014. 21 с.
6. Мотузка Ю. М. Управління якістю напоїв для спортсменів : автореф. дис. ... канд. техн. Київ, 2005. 22 с.
7. Shimizu M. Functional Food in Japan: Current Status and Future of Gut – Modulating Food. *Journal of Food and Drug Analysis*. 2012. Vol. 20, Suppl. 1. 213—216 p.
8. Закон України "Про безпечність та якість харчових продуктів". Верховна Рада України. Офіц. вид. Київ : Парлам. вид-во, 2005. 73 с.
9. Рудавська Г. Наукові підходи та практичні аспекти оптимізації асортименту продуктів спеціального призначення : монографія. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2002. 371 с.
10. Ганич О. М., Ганич Т. М., Ганинець П. П. Практична дієтологія. Ужгород : Краєвиди Карпат, 2004. 226 с.
11. Зуев Е. Т. Функциональные напитки: их место в концепции здорового питания. *Пищевая пром-сть*. 2005. № 5. С. 105—107.
12. Осипова Л. А., Капрельянц Л. В., Бурдо О. Г. Функциональные напитки. Одесса : "Друк", 2007. 288 с.
13. *Global Functional Beverage Market (2016—2021)*. Part 1. Mordorintelligence. Bengaluru, India, 2016. P. 365.
14. *Functional Beverages Market: Global Industry Analysis and Opportunity Assessment 2014—2020*. Future Market Insights. London, United Kingdom, 2016. P. 420.
15. *Compound Annual Growth Rate – CAGR*. URL : <http://www.investopedia.com/terms/c/cagr.asp>.
16. *The Nestlé story*. Good Food, Good Life. Documents and reports. Annual Review 2016. URL : <http://www.nestle.com/aboutus/mediadocuments>.
17. *PepsiCo*. View a complete list of the company's recent annual reports & proxy information. 2016 Annual Report. URL : <http://www.pepsico.com/Investors/Annual-Reports-and-Proxy-Information>.
18. *The Kraft Heinz Company*. 2016 Fact Sheet. URL : <http://ir.kraftheinzcompany.com/overview.cfm>.
19. *General Mills at a Glance*. Financial Review. 2017 Annual Report. URL : http://investors.generalmills.com/2017-interactive-annualreport/HTML1/general_mills-ar2017_0002.htm?r2#2.
20. *EXPLORE CAMPBELLSOUPCOMPANY.COM.FINANCIAL INFORMATION*. URL : <http://investor.campbellsoupcompany.com/phoenix.zhtml?c=88650&p=irol-sec>.
21. *Україна у цифрах 2016*. Стат. зб. Київ : Держ. служба статистики України, 2017. С. 240.

22. Зубкова К. В., Ліганенко М. Г., Кузнецова К. Д. Функціональні напої в концепції здорового харчування. Харчова наука і технологія. 2012. № 3 (20). С. 25—27.
23. Rudavska A., Pavlish L. Commodity expert analyses of the health prophylactic assortment of soft drinks with the use of phytoextracts. Proceedings of the 15th Symposium of IGWT [Global safety of commodity and environment quality of life]. Kyiv. Ukraine. Sept. 12—17, 2006. P. 705—708.
24. Для усієї сім'ї. ТОВ Галка Лтд. URL : <https://www.galca.ua/product—details/category/dlja—usijeji—simji.html>.
25. Цикорій Elite Health Line – напитки для крепкого здоровья! URL : <https://www.strauss—group.ru/home/elitehealthline>.
26. Сумарний обсяг імпорту та експорту у розрізі товарних позицій за кодами УКТЗЕД. URL : http://sfs.gov.ua/mytna_statystyka/.
27. Рудавська Г., Хахалєва І., Чикун Н. Ідентифікація за вмістом інуліну сухих розчинних напоїв з цикорію. Міжнар. наук.-практ. журн. "Товари і ринки". 2015. № 2 (20). С. 49—56.
28. Chicory Cup – Organic Chicory Beverage 100g. URL : <https://www.amazon.com/Chicory—Cup—Organic—Beverage—100g/dp/B00K9JHQAY>.
29. Prewetts – Org Instant Chicory Drink. 100g. URL : https://www.amazon.com/Prewetts—Instant—Chicory—Drink—100g/dp/B00VVL170M/ef=pdsim_325_2?_encoding=UTF8&pd_rd_i=B00VVL170M&pdrdr=GWYQR4X836GTD_CNKHGApd_rd_w=J7i5J&pd_rdwg=pJSPI&pdc=1&refRID=GWYQR4X836GTDCNK_HGA7.
30. Leroux Chicoree Nature Instant Chicory 3.53 Oz /100 g. URL : https://www.amazon.com/Leroux—Chicoree—Nature—Instant—Chicory/dp/B008SK7L3I/ref=pdsim1215?encoding=UTF8&pdrdi=B008SK7L3I&pd_rdr=ZDVRAAFTQ65148JWK1Hpd_rd_w=h5Ec7&pd_rd_wg=El27J&pdc=1&refRID=ZDVRAAFTQ65148JWK1HE.

Стаття надійшла до редакції 31.10.2017.

Khakhalieva I. The market prospects of physiologically functional beverages.

Background. During the last decades a new approach for nutrition choice step-by-step was formed among consumers on the background of priorities changes. It requires the modern solutions from producers and scientist. One of them is development and promotion of physiologically functional products (PFP) in particular beverages.

The aim of the article is defying the market prospects of physiologically functional beverages in Ukraine, their turnover, import and export, the analysis of world market volume.

Material and methods. The object of research is the structure of production and consumption of physiologically functional beverages, their assortment range in the world and Ukraine.

General scientific and special methods of knowledge of economic processes were applied. They are synthesis, analysis, systematic approach, comparison and generalization. Scientific reports and official statistic research data constituted the informational base of the research.

Results. Physiologically functional foods (PFP) are those which are able to satisfy specific purposes of human body or health claims with the help of particular nutrients.

Beverages are the best kind of foods for developing new types of PFP. It is explained by easy possibility of ingredients changing. The perspective raw material for such beverages production is herbal extracts and chicory which have an anti-stress effect [9; 10].

According to analytical agencies [13; 14] total market volume of PFB was \$ 174 billion in 2016. The biggest share has North America which is 40 %, Asia Pacific region makes up 25 % and Europe makes up 20 %. The world market could be defined as oligopolistic. The biggest players are such companies as Nestle S. A., Pepsi Co., Kraft Foods, General Mills and Campbell Soup Co.

Ukrainian market is more complicated to analyze because PFB are not defined in statistic data. 446 million liters of juice and juice-containing products and 2345 million liters of non-alcoholic beverages and mineral water were produced in 2016. At the same time production of non-alcoholic beverages and mineral water in 2016 decreased compared to 2013. Simultaneously the production of non-carbonated mineral water increased and carbonated mineral water was decreased [21].

As for anti-stress beverages on the Ukrainian market, they are presented by products-analogues of five manufacturers in the form of tea and herbal tea. LLC *Halka LTD* (Ukraine) produces the main share of chicory drinks. Imports and exports of chicory during 2015–2016 decreased due to the suspension of trade with Russia. At the same time new export markets have not yet been found. However, lowering imports is an incentive for domestic producers to increase volumes of production of their own products, while European products in the Ukrainian market will not yet be competitive due to the high price.

Conclusion. In general, the market of physiologically functional beverages has a significant potential for development and is formed on the basis of changing the outlook of consumers to their own health, in particular in Ukraine.

In Ukraine over the past five years there has been a trend towards a decrease in the production of carbonated beverages, indicating a shift in consumer demand for non-carbonated drinks. The anti-stress beverages are presented by teas and herbal teas on the Ukrainian market. It opens the prospect for the development and introduction of new types of anti-stress PFP, in particular with chicory.

Keywords: healthy nutrition, physiologically functional beverages, herbal raw materials, chicory, market, prospects, assortment.

REFERENCES

1. *Golub B., Danylenko S., Rudavs'ka G.* Formuvannja likuval'no-profilak-tychnyh vlastyvostej synbiotychnyh molochnyh napoi'v. *Mizhnar. nauk.-prakt. zhurn. "Tovary i rynky"*. 2014. № 1 (17). S. 67—74.
2. *Pavlish L. O.* Formuvannja asortymentu novyh bezalkogol'nyh napoi'v ozdorovchogo pryznachennja : avtoref. dys. ... kand. tehn. nauk : 05.18.15. Kyi'v, 2012. 20 c.
3. *Rudavs'ka M. V.* Formuvannja spozhyvnyh vlastyvostej molochnyh proholodzhujuchyh napoi'v ozdorovchogo sprjamuvannja : avtoref. dys. ... kand. tehn. nauk : 05.18.15. Harkiv, 2011. 20 c.
4. *Rudavs'ka G., Bozhko T., Metel's'ka N.* Naprjamy udoskonalennja klasyci-kacii' likeriv. *Mizhnar. nauk.-prakt. zhurn. "Tovary i rynky"*. 2015. № 1 (19). S. 90—98.
5. *Antjushko D. P.* Jakist' suhyh rozchynnyh produktiv dlja enteral'nogo harchuvannja : avtoref. dys. kand. ... tehn. nauk : 05.18.15. Kyi'v, 2014. 21 c.
6. *Motuzka Ju. M.* Upravlinnja jakistju napoi'v dlja sportmeniv : avtoref. dys. ... kand. tehn. Kyi'v, 2005. 22 c.
7. *Shimizu M.* Functional Food in Japan: Current Status and Future of Gut – Modulating Food. *Journal of Food and Drug Analysis*. 2012. Vol. 20, Suppl. 1. 213—216 p.
8. *Zakon* Ukraїny "Pro bezpechnist' ta jakist' harchovyh produktiv". Verhovna Rada Ukraїny. Ofic. vyd. Kyi'v : Parlam. vyd-vo, 2005. 73 s.

9. *Rudavs'ka G.* Naukovi pidhody ta praktychni aspekty optymizacii' asortymentu produktiv special'nogo pryznachennja : monografija. Kyi'v : Kyi'v. nac. torg.-ekon. un-t, 2002. 371 s.
10. *Ganych O. M., Ganych T. M., Ganyec' P. P.* Praktychna dijetologija. Uzhgorod : Krajevydy Karpat, 2004. 226 s.
11. *Zuev E. T.* Funkcional'nye napitki: ih mesto v koncepcii zdorovogo pitanja. Pishhevaja prom-st'. 2005. № 5. S. 105—107.
12. *Osipova L. A., Kaprel'janc L. V., Burdo O. G.* Funkcional'nye napitki. Odessa : "Druk", 2007. 288 s.
13. *Global Functional Beverage Market (2016—2021).* Part 1. Mordorintelligence. Bengaluru, India, 2016. P. 365.
14. *Functional Beverages Market: Global Industry Analysis and Opportunity Assessment 2014—2020. Future Market Insights.* London, United Kingdom, 2016. P. 420.
15. *Compound Annual Growth Rate – CAGR.* URL : <http://www.investopedia.com/terms/c/cagr.asp>.
16. *The Nestlé story. Good Food, Good Life. Documents and reports. Annual Review 2016.* URL : <http://www.nestle.com/aboutus/mediadocuments>.
17. *PepsiCo.* View a complete list of the company's recent annual reports & proxy information. 2016 Annual Report. URL : <http://www.pepsico.com/Investors/Annual-Reports-and-Proxy-Information>.
18. *The Kraft Heinz Company.* 2016 Fact Sheet. URL : <http://ir.kraftheinzcompany.com/overview.cfm>.
19. *General Mills at a Glance. Financial Review. 2017 Annual Report.* URL : http://investors.generalmills.com/2017-interactive-annualreport/HTML1/general_mills-ar2017_0002.htm?r2#2.
20. *EXPLORE CAMPBELLSOUPCOMPANY.COM.FINANCIAL INFORMATION.* URL : <http://investor.campbellsoupcompany.com/phoenix.zhtml?c=88650&p=irol-sec>.
21. *Ukrai'na u cyfrach 2016.* Stat. zb. Kyi'v : Derzh. sluzhba statystyky Ukrai'ny, 2017. S. 240.
22. *Zubkova K. V., Liganenko M. G., Kuznecova K. D.* Funkcional'ni napoi' v koncepcii' zdorovogo harchuvannja. Harchova nauka i tehnologija. 2012. № 3 (20). S. 25—27.
23. *Rudavska A., Pavlish L.* Commodity expert analyses of the health prophylactic assortment of soft drinks with the use of phytoextracts. Proceedings of the 15th Symposium of IGWT [Global safety of commodity and environment quality of life]. Kyiv. Ukraine. Sept. 12—17, 2006. R. 705—708.
24. *Dlja usijej' sim'i'.* TOV Galka Ltd. URL : <https://www.galca.ua/product—details/category/dlja—usijeji—simji.html>.
25. *Cikorij Elite Health Line – napitki dlja krepkogo zdorov'ja!* URL : <https://www.strauss—group.ru/home/elitehealthline>.
26. *Sumarnyj obsjag importu ta eksportu u rozrizi tovarnyh pozycij za kodamy UKTZED.* URL : http://sfs.gov.ua/mytna_statystyka/.
27. *Rudavs'ka G., Hahaljeva I., Chykun N.* Identyfikacija za vmistom inulinu suhyh rozchynnyh napoi'v z cykoriju. Mizhnar. nauk.-prakt. zhurn. "Tovary i rynky". 2015. № 2 (20). S. 49—56.
28. *Chicory Cup – Organic Chicory Beverage 100g.* URL : <https://www.amazon.com/Chicory—Cup—Organic—Beverage—100g/dp/B00K9JHQAY>.
29. *Prewetts – Org Instant Chicory Drink. 100g.* URL : https://www.amazon.com/Prewetts—Instant—Chicory—Drink—100g/dp/B00VVLI70M/ef=pdsim_325_2?_encoding=UTF8&pd_rd_i=B00VVLI70M&pdrdr=GWYQR4X836GTD_CNKHGApd_rd_w=J7i5J&pd_rdwg=pJSPI&psc=1&refRID=GWYQR4X83_6GTDCNK_HGA7.
30. *Leroux Chicoree Nature Instant Chicory 3.53 Oz /100 g.* URL : https://www.amazon.com/Leroux—Chicoree—Nature—Instant—Chicory/dp/B008SK7L3I/ref=pdsim1215?encoding=UTF8&pdrdi=B008SK7L3I&pd_rdr=ZDVRAAFTQ65148JWK1Hpd_rd_w=h5Ec7&pd_rdwg=El27J&psc=1&refRID=ZDVRAAFTQ65148JWK1HE.